Бр 64. У Новом Саду, у петак 21. марта (3. априла) 1914. Година XLIX

„Застава излази сваки дан двапута осим недеље и празника.

Цена је за Угарску, кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље, за један месец 2 круне и 70 потура, а за три месеца 8 круна.

Појединн вечерњи бројеви стају 4 пот.

ЗАСТАВА

(Вечерњи лист.)

Лист српске народне радикалне странке

За огласе плаћа се 12 потура од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво и администрација „Заставе" налази се у кући Јована Чавића, у главној улици број 6. (први кат).

Појединн вечерњи бројеви стају 4 пот.

Издање „Рада" дион. друштво у Руми.

Како мунговска влада спрема изборе?

Мунговска влада поделила је изборне срезове тако, да смо ми Срби бројна већина само у три среза: тителском, турскобечејском и ковачичком. У свима осталим изборним срезовима стерани смо у мањину. У тителском срезу биће 41.139 Срба према 13.662 Мађара, 6439 Немаца и 1594 Русина. У турскобечејском срезу има 26.919 Срба према 15.524 Мађара и 3144 Немца. У ковачичком срезу пак има 43.336 Срба према 43 058 Несрба (27.816 Румуна, 9589 Словака, 3546 Немаца и 2107 Мађара). Срби дакле чине незнатну мањину, а урачунавши перлеске и оповачке Шокце било би 44.230 Срба. У свима осталим срезовима Срби су бројна мањина, негде јача, а негде слабија. У торонталској жупанији требали би Срби да добију према броју душа бар 4 мандата. Међутим Срби чине бројну већину само у два среза, али ни у њима неће моћи да изаберу правог Србина, него ће им се наметнути какав мунгов, који у Будимпешти ћути као безгласна риба и не казује да је Србин, а најмање ће се бринути о интересима српскога народа. Да се праведно хтело поступати, Срби би морали добити бар 8 срезова. Ми ћемо ускоро изнети, како су Срби распоређени по изборним срезовима и у каквом су бројном односају према Несрбима. То ће бити огледало мунговске неправде према Србима у Угарској.

Али јаком иду Мара и сватови. Сада ће се правити бирачке листе. По новом изборном закону може добити бирачко право сваки грађанин, који је навршио 30-ту годину, ако је свршио шести разред основне школе, плаћа бар две круне државне порезе и води самостално занат или трговину, а и онај намештеник, који има стално занимање у занатској радњи и трговини или је у пољској привреди радник-вођа или надворник, ко је у војсци добио подофицирски чин или као члан породице испомаже у радњи и т.д. Ко нема сведоџбу да је навршио шести разред основне школе, а таких је врло мало међу нама Србима, мора да докаже, да зна читати и писати, но и у том случају добиће бирачко право, ако плаћа бар 20 круна државне порезе, док неписмени могу добити бирачко право, ако плаћају бар 40 круна порезе. Досадашњи бирачи задржавају своје бирачко право, док имају својства, на основу којег су га стекли.

Ко хоће да докаже, да зна читати и писати, мора ићи у среско главно место, да положи испит *пред солгабировом. Ове године полагаће се испит у мају, а после у фебруару* сваке године. У варошима се полаже испит пред градским начелником. Чланове комисије именује управни одбор, од којих један мора бити учитељ. Испит може полагати сваки, који је навршио 24-ту годину. Солгабиров и градски начелник имају право да поједине особе не припусте испиту и *против тога нема апелације*. Ко полаже испит, мора да прочита пет и да препише два реда из које књиге за основну школу, *па ће добити сведоџбу*; ако комисија изрече, да не зна читати и писати, *нема апелације*, али се може поново пријавити. Ко не положи испит, неће бити бирач. Дакле ако солгабиров не буде хтео, не можем да будеш бирач. Један велики жупан рекао је: Волео бих да видим, ко ће знати да чита и пише, ако ја не будем хтео то да признам!

На овај начин можемо бити стерани у мањину и у оним срезовима, где смо бројна већина. Наша интелигенција треба то да спречи на тај начин, што ће организовати овај рад и омогућити, да сви писмени Срби добију бирачко право. Рад ће тај бити тежак, али захвалан. У питању је наш народни углед, па стога треба сваки Србин да учини своју дужност. Ми ћемо ових дана изнети законске прописе о бирачком праву, да би се знало, како ваља радити, да што већи број Срба добије бирачко право. Пазите добро, да нас не изиграју солгабирови и натароши!

Аустроугарска и Румунија.

У јучерашњој седници великашког дома говорио је гроф Јул. Карољи против Тисине политике према Румунима. Он тражи, да се у Ердељу осигура превласт Мађара и да се утврди граница према Румунији. Замерио је влади, што је дозволила да румунска интелигенција из Ердеља брзојавно поздрави скупштину румунске лиге у Букурешту. Румунска влада није изјавила да се не слаже са изазивањем румунске интелигенције на скупштини културне лиге. Од Румуније прети опасност не само Угарској, него и Аустрији и династији. Румунски унијатски владика Василије Хосу узео је у одбрану румунске школе од Карољијевих нападаја (то не би учиниле српске владике) и одобрава Тисину политику. Гроф Карољи се извинио због нападаја, јер он није рекао да су Румуни издајници, него да не признају јединство угарске државе. Тиса је изјавио, да се нису потврдиле вести, да ердељски Румуни купују оружје. Гледе скупштине румунске лиге изјавио је Тиса, да се не могу предузети дипломатски кораци, нити тражити задовољштина, јер румунска влада није ништа учинила, што би дало повода, да се тражи задовољштина. Осим тога доказивао је Тиса, да влада стално насељава Мађаре у Ердељу.

„Наје Фрује Пресе" грми против Румуније, јер је у Букурешт дошао француски умировљени генерал Пелисје, који је учествовао у француско-немачком рату 1870. године. Пелисје дочекан је врло лепо, а присуствовао је и војничким вежбама. Осим тога држао је синоћ предавање о осећају француских војника. Листови доносе слику генерала Пелисјеа и позивају на предавање, које ће се држати под заштитом министра просвете Дуке. „Наје Фрује Пресе" спомиње у своме чланку допис једног француског листа, у којем се истиче пријатељство између Румуније и Русије, а допис се завршује овако: „Румуни и Срби знају, да време ради за њих и да ће доћи дан, када ће се сви њихови сународници ујединити под скиптром њихових краљева; они знају и какву ће улогу у том послу играти Русија." То даје повода „Наје Фрује Преси" да тражи одлучнију политику према Румунији, јер и веридба румунског принца Карла са кћерју руског цара, Татјаном, може бити опасна ствар. „Наје Фрује Преса" чита из тога дописа, да су се Румунија и Србија здружиле под руском заштитом, јер дотични француски лист већ предлаже, да Румуни и Срби нападну Аустроугарску. „Наје Фрује Преса" тражи, да Тиса даде одлучну изјаву, али његова је изјава ипак била врло блага.

„Цајт" је добио из Букурешта извештај, да су у недељу биле велике демонстрације у Букурешту против Аустрије и Угарске и да су те демонстрације приредили интелигентни људи, који су у државној служби. У уводном чланку доказује „Цајт", да је бечка дипломација крива, што је Румунија отпала од Тројног Савеза. Да би сломила Србију, тражила је бечка дипломација, да се створи Велика Бугарска. Пошто се Румунија противи Великој Бугарској, принуђена је била да се наслони на Русију и Србију. Бечка се дипломација вара, ако мисли, да ће откинути Румунију од Србије. Нека се дакле окане непријатељства према Србији и нека не тражи Велику Бугарску, па ће се и Румунија умирити. Иначе бечкој дипломацији не преостаје друго, него да се ослони на Бугарску, а можда и на Албанију, ако на то пристане албански владар, који је рођак румунском краљу. Беч дакле мора променити своју политику према Србији — вели „Цајт", али то баш неће они у Бечу.

Бан Шкерлец против хрватско-српске коалиције.

Јучерашњи „Пестер Лојд" донео је полузванично саопћење о кандидатури Валеријана Прибићевића у Вргинмосту, па је онда надовезао овако: „Ова кандидатура изазива немилу успомену на политичку прошлост господина Прибићевића. У овдашњим политичким круговима уверени су, да коалиција као така далеко стоји од кандидатуре Валеријана Прибићевића и да он на своју песницу ради да добије мандат. Било би врло жалосно, када би се срећивање хрватских односаја, за које хвала буди мудром и трезвеном држању хрватско-српске коалиције постоје најбољи изгледи, морало због оваког самовољнога поступка *да прекине*".

Шкерлец дакле прети коалицији прекидањем веза, ако прихвати кандидатуру Валеријана Прибићевића, јер му је то неугодно. Франковачке денунцијације успевају, а коалиција је извршила црначку улогу па Шкерлец сад већ почиње и да прети. Ова претња је врло озбиљна а дошла је непосредно пред именовање нове владе. Познато је, да је Шкерлец хтео да наметне за подбана дра Т. Бошњака, али коалиција га је одбила и тражила да подбан буде Владимир Николић-Подрински. Шкерлечева претња значи, да коалицијонаши неће бити именовани за чланове владе, ако коалиција прихвати кандидатуру Валеријана Прибићевића. И то је доказ, колико је ровит положај хрватско-српске коалиције.

Догађаји на Балкану.

Бојкот против Арбанаса у Црној Гори.

Из Подгорице јављају, да је у свој Црној Гори повео се најстрашнији бојкот против Арбанаса трговаца. Нарочито је јак противарбанашки покрет у Подгорици, на Цетињу и у Вирпазару. Бојкоту том дали су повода Арбанаси у Скадру, који бојкотују тамошње Србе трговце и на сваком кораку вређају Црну Гору и Србију и руже њихове владаре.

Боравак румунског престолонаследника у Русији.

Петроградски лист „Рјеч" пише, како наследник румунског престола Фердинанд, који се са својом женом и сином Каролом бави у Царском Селу, живо настојава да задобије пристанак царев за давно жељени план, да му се син Карол ожени са ћерком руског цара. Но румунски се престолонаследник уз то бави и политиком. Румунски престолонаследник Фердинанд је одушевљена присталица обнове балканског савеза и ради тога ће ускоро да се саветује са руским министром спољних послова Сазоновим, а на то саветовање позваће и српског и грчког посланика у Петрограду Престолонаследник Фердинанд је уверен, да је сад згодно време да оствари своју мисао; да збије у чврсту заједницу све балканске државе осим Бугарске, дакле Румунију, Србију, Грчку и Црну Гору.

Епир.

Како из Рима јављају, велике силе су пристале, да Грчка за сада обуставе повлачење својих трупа из епирских крајева, досуђених Албанији. Велике силе су увиделе, да би не толико по Грчку, колико по Албанију настала велика опасност, ако би Грчка раније повукла своје трупе из тих крајева, пре него што би их могле примити албанске власти. — Јуче је указом кнеза албанског Виљема проглашена довршеном мисија пуковника Томпсона, као епирског гувернера, а даље руковање епирским пословима поверено је албанској влади, — Енглески министар Грај пожурује велике силе, да одговоре на представку Грчке у ствари Епира.

Албанија.

Албанска влада је умолила белгијску владу, да јој пошље стручњаке, који ће бити пристанишни капетани у албанским приморским градовима. — У Трсту се бави познати кнез Ђика, који је једном тршћанском новинару изјавио, да су неосновани гласови, да он тежи за албанским престолом. Кнез Ђика не гледа будућност Албаније баш у ружичастој боји. Рекао је, како новог албанског кнеза чека врло тешка задаћа, да створи државу од земље, у којој су племена разне вере и мишљења. Најтеже ће кнезу Виду бити одабрати људе, с којима би могао радити. У Албанији је у опће мало људи, који би били толико спремни да би могли помагати кнезу у државничким пословима. Кнезу ће врло тешко бити одлучити се, да ли да за своје сараднике узме пријатеље младотурске или пријатеље грчке. Исмајила Ђемала кнез Ђика сматра злим духом Албаније. Есад пашу не познаје. За Албанију би било најбоље, да јој у влади осим школованих Арбанаса буду и богати земљопоседници.

Сумња против једног чиновника бечке владе.

Бечки листови јављају, да је известилац српских ствари у литерарном оделењу аустроугарског министарства спољних послова, др. Грабјанска, напустио своје место и примио се да буде професор на српској гимназији у Крагујевцу. Тим поводом јавља „Наје Винер Журнал“: Отприлике пре две године препоручио је члан великашке куће Берирајтер министру спољних послова, да узме у службу дра Грабјанску. Министар га је узео и поставио га је референтом за српске ствари у литерарном оделењу. Др. Грабјанска је по рођењу Пољак, био је раније учитељ у Аустрији, а за време анексионе кризе отишао је у Босну, где је научио српски. После кратког времена, када је заузео своје ново место у литерарном оделењу, посумњало се на њега, да није баш најисправнији аустијски родољуб. Дознало се, да се др. Грабјанска потајно састаје са чиновницима српског посланства у Бечу, да изван службе одржава везе са српским листовима, па да одаје и тајне министарства спољних послова. Тада је наређено, да се на њега има строго пазити. Резултат том терору је, да др. Грабјанска мора да напусти своје место у бечкој влади.

Разне вести.

— Из Цариграда јављају, да турска влада не може да се упусти у непосредне преговоре са Грчком о јегејским острвима, који би се водили на основу предлога румунског генерала Коанде, јер на основу тог предлога не може остварити своје жеље.

— Српски посланик у Букурешту Ристић питао је у име српске владе румунског министра грађевина дра Ангелеска, да ли би румунске творнице бродова у Галацу и Турнсеверину могле изградити Србији више пароброда и теретних бродова.

— Румуни ђаци у Паризу решили су, да позову све Румуне на прилагање добровољних прилога за подизање споменика погинулом крилатићу Румуну, Аурелу Влајку. Споменик би се подигао у Предеалу; лицем би био окренут према Ердељу, као символ, да је Влајку први показао, куда води пут преко Карпата.

Седница извршног одбора удружених странака.

Прота Милутин Јакшић јавља, да ће седницу извршног одбора сазвати *тек на Цвети*. То ће можда касно бити, јер дотле може изићи и распис о избору посланика. Радикална странка не прима одговорност за ово одуговлачење, па ће вршити припреме за изборе, јер не жели да је догађаји затеку неспремну. Она је спремна да ради заједнички, али и да уђе самостално у борбу, ако буде потребно. Наши једномишљеници нека дакле несметано спроводе организацију изборне борбе, јер је сваки тренутак скуп. Можда неко жели да нас изненади, али ће се преварити.

За Милетићев споменик.

Милан Маширевић из Баје послао је за споменик неумрлом народном борцу и великану, дру Светозару Милетићу, две круне.

Досада је скупљено **16.169 круна и 71 пот.** Прилоге ваља слати на адресу: Петар Попадић, Нови Сад.

Предавање Владимира Матијевића у Новоме Саду.

Дознајемо, да ће у просторијама новосадске Трговачке Омладине ускоро држати предавање г. Владимир Матијевић, председник Српске Банке у Загребу, *о главној привредној задрузи.*

Брзојави „Застави“.

Стигли 21. марта.

Одликовани румунски чиновници.

Београд. (Р.) Краљ Петар је потписао указ о одликовању орденом Св. Саве другог степена Николе Коваческа, управника румунских пошта и телеграфа, Михалија Александра, подуправника и Аурелијана Арсенеску, инспектора поштанско-телеграфске управе.

Попис земљишта у новим српским крајевима.

Београд. (Р.) Априла месеца почеће у новим српским крајевима попис земљишта. Влада ће настојавати, да тамошње сиромашније становништво, нарочито сеоско, дође до земље што јефтиније.

Преговори о источним железницама.

Београд (Р.) Јуче је српска влада имала седницу, на којој је нарочито расправљано о новим упутствима, које треба дати српском посланику у Бечу, Јовановићу, да би према томе знао заузети становиште на идућој седници делегата за решавање питања о оријенталским железницама.

Београд (Р.) Делегат Вуковић допутовао је у Београд, да прими нова упутства за даље преговоре у питању интернационализовања источних железница.

Двовласницима дозвољен прелаз преко границе.

Београд. (Р.) Због учестана кријумчарења био је од дужег времена забрањен прелаз преко границе и двовласницима имања преко српско грчке и српско бугарске границе. Како су сад настали пољски радови, то је министарство унутрашњих дела дозволило, да двовласници могу прелазити преко границе на своја имања, само тај прелаз има бити под јаким надзором српских полицијских граничних власти.

Ђаци пакрачке учитељске школе у Србији.

Београд (Р.) Ђаке пакрачке учитељске школе, који су напустили ту школу и прешли у Србију, на броју њих 50, министарство просвете распоредило је овако: Ђаке прве и друге године сместило је у неготинску учитељску, а треће и четврте године у јагодинску.

Новаци из нових српских крајева.

Београд (Р.) Прекјуче су први новаци из варошице Струге испраћени, да одслуже војни рок у Ваљеву. Новаке су испратили на пола сата хода изван Струге чиновници, свештеници и родитељи. Новаци су весели полазили уз свирку, певање и клицање: Живео краљ Петар! Живео престолонаследник Александер; Живела лепа Србија, српски, народ, српска војска!

Успостављен редован железнички саобраћај.

Београд. (Р) Јуче је успостављен редован саобраћај на железничкој прузи Београд—Врање. Сви возови су сада пуштени по распореду вожње.

Арнаути војнички лиферанти.

Београд. (Р.) Војном министру обратили су се неки Арнаути трговци на граници према Дебру и понудили да врше испоруку хране и стоке за војну комору. У Дебру и околини осећа се прилична оскудица у храни, те је министар примио те понуде.

Молба бивших турских лифераната.

Београд (Р.) За време рата против Турске српске су војне власти запленили у Скопљу и Битољу разну обмундировну спрему турске војске, која се налазила по приватним магацинима и била још својина појединих лифераната, који су је имали испоручити турској војсци, али их је рат спречио, да то учине. Лиферанти су у тој ствари послали молбе војном министарству са доказима. Војни министар је све те молбе упутио правничком одбору и поступиће према одговору овога.

Угарски сабор.

Будимпешта. Опозиција није дошла у сабор. Министар правде поднео предлог о једнаком испиту за адвокате и судије. Кандидатима се урачунава време проведено у војсци. Идућа седница 8. (21.) априла.

Разне брзојавне вести.

Лондон. У Јоркширу штрајкује 170 хиљада радника, да себи осигурају ускршњи одмор.

Сенцон. Од 170 особа са лађе „Најфундланд“ нађено 110 мртвих, а 30 полусмрвнутих.

Одговорни уредник:
МИТА КЛИЦИН

Своју
берберску радњу
у Петроварадину са сталним кунтовима. Због другог предузећа продајем одмах. 496 1—3
Фердинант Фридрих
фризер, Петроварадин

БИЛИЈАРА! Све врсте нових и употребљаваних, Тиволи и гара музичких аутомата са убацивањем новаца, пивских апарата, као и свих осталих за гостионице и кафане прибора. Може се добити јефтино на отплату. Старе билијаре примам у промену на захтев шаљем ценовнике сваком бадава. **JOHANN SCHMIDT, Bacsfehetechegy.** Интерурбан. Телефон бр. 9. 121 10—100

УМЕТНИЧКИ ЗУБАРСКИ АТЕЉЕ
ПАСТИ И Д. ЖИГИЋ
у НОВОМ САДУ, Дунавска ул. 26.
врши све послове, који у ову струку засецају, као вађење зуба, умећање вештачких зуба без непца, зуба са шрафовима, на златним мостићима, са златним крунама, исто тако тако врши све послове око зуба у каучуку, регулише и поставља целокупне зубне редове.
Сиротињи врши вађење зуба сваки дан од 12 до 1 сата по подне бадава. 502 1—

ТРАЖИМ ДЕВОЈЧИЦУ
од 12—14 година, здраву као служавку, коју би поучавала у свима кућевним пословима, одевала је, а после десет година дала бих јој 500 круна и опрему или пак уз месечну плату по погодби. — Примила би у службу и једну старију женску од од својих 35—40 год. која би у случају доброг владања могла у кући вечито остати. Само такову би узела која на удају више непомишља. За адресу упитати у администрацији „Заставе“. 499 1 3

УСКРШЊИХ КАРАТА ДОПИСНИЦА!
100 комада у боји . . . . К 4·50
100 „ мат . . . . . „ 3·—
Препоручује књижарница
Данила Поповића
506 у Великом Бечкереку. 1—1

НОВ КОВАЧКИ АЛАТ
кратко време употребљаван
продаје се
по врло повољној цени за коју се ваља обратити на
Драгу Увалић
504 1 3 **Boldogaszonyfalva.**

Част ми је пречасном свештенству, као и поштованом грађанству до повољног знања ставити, да сам у Великом Бечкереку отворио нову трговину
Црквених утвари
св. икона и историјских слика, од којих увек имам велики избор на стоваришту. — У исти мах јављам, да имам за пречасно свештенство богати избор штофова за горње и доње хаљине као и цео потребни прибор за исте. Исто тако побринуо сам се за доброг кројача за свештеничко одело тако, да сам у стању најстрожијим захтевима у том погледу како у изради, тако и у цени потпуно удовољити. Препоручујући своје ново подузеће, молим за што обилнију потпору. С поштовањем
501 1-6 **Јов. С. Бошковић**
Вел. Бечкерек, Главна ул. бр. 23.

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.